

χ, kirjoitus ja talous

femiinisen rajalla

Kiasma χ eli epäsymmetrisen kirjoittautumisen tapahtuma on syytä kotiuttaa taloustieteellisen tutkimuksen arkisille näyttämöille. Käsittelen tässä artikkelissa feministisen taloustieteen sävyttämää ehdotusta monipuolistaa ja ongelmaistaa tavanomaiseksi vakiintunutta taloustiedon juhlintaa: Vertauskuvien kumartelua nokkelimman tiedon sitojan johdatuksella, hänen hohtavan valkoisen liitunsa piirtämällä viivalla.

Kiasma

Kiasma eli epäsymmetrisen kirjoittautumisen tapahtuma viittaa tässä Jacques Derridan työhön. Minua kiinnostaa siirtyä käsitteisiin suljetusta talouden ajatuksesta ehkä vaiheittain talouden nimeämisen ongelmaan. Mainittu raja on välttämätönkin monitieteisen taloustutkimuksen tapauksessa.

Ajattelun taloutta, nimeämisen ehtoja, on kyettävä koskettamaan. Ajattelen näin, jotta käsitteellinen ”selkokieliisyys” voisi näyttäytyä omia maskejaan vasten. Tarkoitin tällä loogisia ehtoja, puhujan (= logos) mukaan liikkuvia mahdollisuuksia. Kysymys kuuluu: Miten päästä irti talous-käsitteen ohjelmoimasta (*a priori*) ja silti läsnäolevaksi argumentoidusta talouden mahdollisuuden ehdosta? Etukäteinen, oletuksiin suljettu talouskäsitteet rajaa väistämättä ulkopuolelleen mitkä tahansa käsitykset ihmisestä (*human*). Feministisen taloustutkimuksen kannalta argumenttina voisi toimia maskuliinisen valtaama talouden kieli, joka jättää naisen äänen ”ymmärrettävästi” ulkopuolelleen. Etukäteisen talous-käsitteiden ongelmaa voisi perustella myös toisin: Kyseenalaistamalla logosent-

rismin oletukset suljetaan lingvistiikan vartioiman kielen mahdollisuus. Tutkijalle avautuu fyysisen kietoutuvan symbolisen kysymys, merkkien talous ilman toimivaa koodia sanoman yksiselitteiseksi pelkistämiseksi. Välineellinen talouslogiikka saadaan ajettua omia ehtojaan vasten. Talouden selvät ilmiörajat saadaan näin tutkimuskeskustelun piiriin sen sijaan, että niitä tulisi edelleenkin toistella empiiristen esimerkkien vahvistamiin suuntiin.

Käsitteeseen sidottu talouden merkitys on riippuvainen siitä logiikasta, jolla käsite on ehdollistettu. Taloustieteessä tavanomaiseksi vakiinnutettu käsitteellinen mallikieli olettaa kunkin käytettävän käsitteen autonomian. Näin on pakko tehdä. Muussa tapauksessa mallin analyttiset suhteet ovat vaarassa pettää. Tällä tavalla etenevän tutkimuksen käsitteelliset nimet muurautuvat oletustensa sanelemiin perustoihinsa. Oletukset alkavat allekirjoittaa tutkimustuloksille omaa muotoaan, etukäteen, ennen minkäänlaisten empiiristen tulosten esittelyä. Positiivistiseksi tai normatiiviseksi tiivistetty vaihtoeh-

tojen valikoima ei jätä taloustutkimukselle mitään mahdollisuutta kyseenalaistaa omia oletuksiaan. Tästä seuraa institution pakkopaita. Siihen kasvatetuista kilteistä tytöistä ja pojista saattaa tuntua kurjalta olla ”ulkoo, yhteiskunnan erikielisiä puhelavoilta satavan kritiikin kohteina”. Taloustutkijat ovat valtavirtaisen tietonsa portinvartijoita. He seisovat paikoillaan ilman ajantasaisia välineitä 1) ymmärtää mistä kritiikissä on oikeastaan kysymys tai 2) puolustautua päteillä vastakysymyksillä. Sen sijaan väistämättä naurunalaiseksi joutuminen on merkki instituution rajan saavuttamisesta, skolastisen kirjanoppineitten yhteisön tuen pettämisestä juuri sillä hetkellä, kun tutkija sitä kipeimmin tarvitsee.

Feminiinisen rajoilla

Feminiinisen rajat antaa kiasmaattisen mahdollisuuden koko valtavirtaiselle taloustieteelle pysyä abstrahoidun argumentaation piirissä samalla, kun taloustieteen kalleimmat kul-tajyvät voidaan nostaa alkemistien työpöydälle uudelleen hinnoiteltaviksi.

Monimutkaisissa teoreettisissa malleissa käytetään lukuisia samanaikaisia oletuksia. Perustelu, selitys ja ennustus taloudeksi kutsutusta ilmiötodellisuudesta tulostuu moninkertaisesti peiteltyinä representaation genealogioina. Taloustieteessä on laajalti käytössä deduktiiviseen päättelyyn pitäytyvä tiedon tuotannon tapa. Deduktion määritelmän mukaan johtopäätös seuraa premisseistä täydellä varmuudella. Jos talouden nimi on etukäteen käsitteenä määritelty, käsitteiden määräämään talousilmion läsnäolevuus muuttuu mustaksi aukoksi talusteoriaan. Teorian tehtävänä, modernin tiederiitin mukaan, on selittää teorian osoittaman käsitteiden toiminta. Jos talouden nimi jätetään yksinomaan modernin käsitelukkonsa paikantamaksi, käytettyjen käsitteiden määräämään talousilmion läsnäolevuus muuttuu mustaksi aukoksi suhteessa niin läsnäoleviksi väitetyille talousselityksille kuin tutkimuksen tuotamille käsityksille empiirisen taloustodellisuuden vaiheista.

Feminiinisen rajoilla on ehdotus paikantaa elämälle perustavaksi käsitetty, havainnon tavoittamattoman eron sitoma tapahtuma talous-käsitteen määrittelykeskustelussa. Maskuliinisen ja feminiinisen käsitteellinen kumppanuus on vanhaa perua. Binaarisen eli yksiarvoisen metafysiikan vallitessa vastinpariksi nostetut kielelliset arvot joutuvat radikaalin eriarvoistamisen kohteeksi. Naistutkimuksessa periytyvä valitus kuuluttaa maskuliinisen vallan kaiken julkisesti arvokkaan, feminiinisen jäätyä yksityisen piiriin, samanlaistavan oikeuskäytännön tavoittamattomiin. Taloustieteilijöiden suusta saattaa edelleenkin lipsahdella lupauksia unohtaa koko maskuliinisen ja feminiinisen ero. Samanlaistavan tasa-arvon mallimaaksi nostetussa Suomessa saattaisi ajatella ikaikaisen sukupuolieron vihdoin häviävän: Naisista on naistutkimuksen avulla tehty miehiä, jolloin perinteinen ja monien kulttuurien edelleenkin ylläpitämä ajatus toisenlaiseksi pakotetusta naisesta voidaan jättää omaan arvoonsa.

Olen havainnon tavoittamattoman eron asialla. Ajattelen sukupuolieron toimivan aktiivisen toiston varassa, tapahtuma-kohtaisesti, yksittäisesti suuntiin jos toisiinkin. Ongelmana on sukupuolieroistavan todellisuuden järjestäminen tutkimuksen vaatiman nimeämisen koodiin. Ehdotan kiasmaattista lähilu-

kuu fyysisen ja symbolisen yhteenkietovasta mahdollisuudesta, jossa käsitykset omiin rajoihinsa jäävästä immanenssista on asetettava rajansa tunnetusti ylittävää transsendenssia vasten. Väliin jää saranapuoli, jonka puristuksissa on feministit tehty.

Kiasmaattinen markkinan mahdollisuus kääntää sijoiltaan tulkinnat talouden ontologisesta perustasta. Epäsymmetrinen kirjoittautumisen tapahtuma ajallistuu ja tilallistuu feminiinien mahdollisuudeksi taloustutkimuksen kentillä. Femini-meissä mahdollistuvat fyysisen ja symbolisen toisiinsa kietoutuva lähtökohtaisuus ilman, että fyysistä tai symbolista vaaditaisiin etukäteen käsitteellistettäväksi omaan transsendenttiin mahdollisuuteensa. Fyysisen ja symbolisen yhteen kietoutumisen tapahtuma auttaa tarttumaan feministisessä tutkimuksessa motiivina käytettyyn omakohtaisuuden ajatukseen.

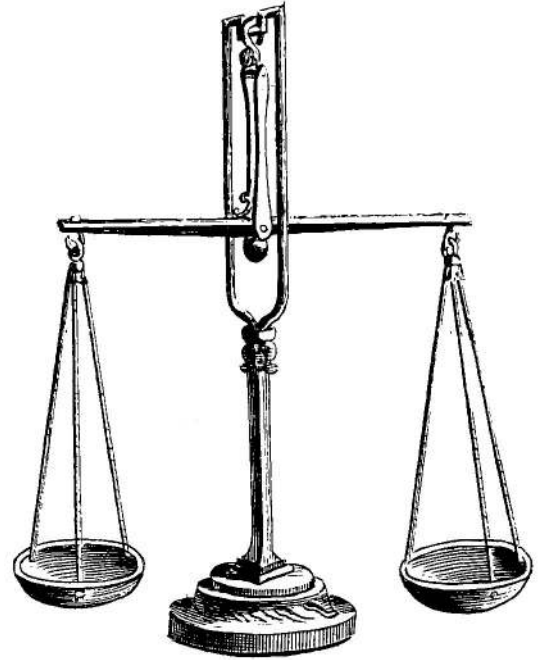
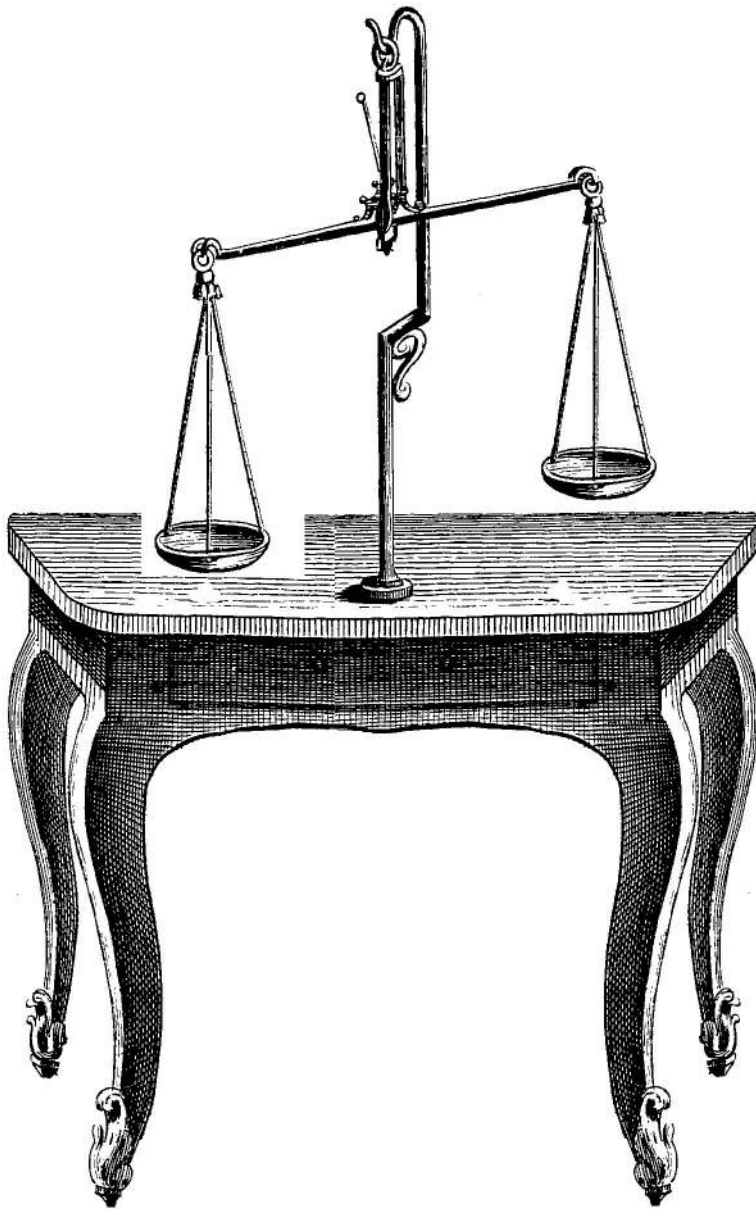
Omakohtaisuuden hyväksyminen monitieteisen taloustutkimuksen mahdollisuudeksi vaatii laajempaa taloustieteellisten tutkimus- ja koulutusinstituutioiden ravistelemista. Siihen ei yksittäisten naisten ääni riitä. Taloustieteen dekonstruktio vaatii koulukuntaisen avaruuslaivan ampumista radaltaan kauas avaruuteen, josta toivon tuliaisiksi kvasitranssendentin vakuuttuneisuuden: Tuolta puolelta on mahdollista palata vaikka samanlainen toissapäivä ei ole enää omin voimin toistettavissa.

Feminiinisen rajalla piiskaa ajatuksena maskuliiniseksi ristittyä ”talouden kieltä” puntaroimaan omien muotohejojensa mahdottomuutta, kun tutkimuksen tekijä on väistämättä esitysjärjestyksensä, metodisen vakuuttuneisuutensa ja globaalien humanin asianajaja. Oikeudenmukaisuutta ei Jacques Deridan mukaan voi dekonstruoida. Oikeuden käynnistä on matkaa oikeudenkäyntiin (vrt. Ari Hirvonen 2000). Oikeuden väistämätön konservatismi on nostettava talouden, oikeudellisuuden omakohtaisuuden vartijaksi. Radikaalin feminismin avulla taloustieteen lienee mahdollista ymmärtää jännittyneen institutionalisminsa hallitsemattomia laavavirtoja.

Transsendenssin ja immanenssin puristava sarana

Epäsymmetrisen kirjoittautumisen teema on kiehtonut minua tutkijan elämäni alusta lähtien. Vastikään olen viikon verran miettinyt, miten pakata viikon intensiivikurssin aiheisto yhteen tuntiin. Naisen ja talouden, feminismien ja taloustieteen (tai regionaalisen ontologian eli erityistieteellisyyden ja sukupuoli-eroistavan tiedekäsityksen) ymppääminen samaan lauseeseen salpaa hengen keneltä tahansa naistutkijalta, puhumattakaan maisterista, joka kinkkaa eteenpäin kansantaloudeksi nimettyä aihekokonaisuutta maailmankuvanaan paapoen.

Ei ole ollut tapana alkaa kyseenalaistaa (kansan)taloustiedettä, jonka osa meistä tuntee täsmällisenä, opillisesti luotettavana lakikokoelmana taloudeksi kutsutun valtavirtaisen liikkeen tai sen mekanismeista, tuolla ulkona oikeassa todellisuudessa. Puhun hengettömästä luottamuksesta tiettyyn aksioologiaan eli arvo-oppiin, jossa keskeisenä käsitteenä liikkuu arvovapaus. Onko kyse luonnonoikeudesta, luonnollisesti vastuuseen oikeutettujen tahojen valvomasta totuudesta? On ja ei ole. Kyse on luonnonoikeuteen perustuvasta käsityksestä talouden moraaliksi kutsutussa tilassa, oletetussa nykyhetkessä, vaikka kukaan ei välitä sitä valvoa tai pysty tähän tehtävään oman rajallisuutensa ansiosta. Traagisin muisto valtavirtaisen

taloustiedon teatterista on, että sekä oppi että sen johtavaksi kriitikoksi asetettu Marx olivat liikuttavan yksimielisiä käsityksissään tiedon sukupuolettomuudesta.

Taloustiede edustaa luottamusta luonnonoikeuden ehdollistamaan arvovapauteen, mikä tiivistyy myös puheeksi rahasta ilman arvoa.

Taloustiedon arvokkaimmat ankkurit

Taloustiedon arvokkaimmat ankkurit on tavan mukaan laskettu rikkumattomaan luottamukseen omistamisen universaa-

lista oikeudenmukaisuudesta. Asetelmaa tarjotaan ja on tarjottu hyvinvoinnin takaajaksi taloustiedon arkaaisista esihenkiloistä lähtien. Oppi jatkuu tästä asetelmasta juontuvaan kisailuun omaisuuden jakoperusteiden paikantumisesta itse kunkin kukkaraan, rahaksi. Ympäri käydään ja yhteen tullaan, luulotellun tasapainon vallitessa, oletuksen mukaan samanaisten riippumattomien toimijoiden kesken. Tämä tarkoittaa rajallisenkin rationaalisen valinnan riittävän leimaksi ei pelkästään merkitykselliseksi vaan ylipäänsä taloudellisessa mielessä olemassa olevaksi lasketulle. Freud, Marx, Engels ja Jung ovat osaltaan selvittäneet taloudellisten miesten ja heidän naisensa suhteita, talouden käsitteissä sukupuolisokeuttaan kaihi-

tamatta tai sitä piilottelematta. Katsotaan, mihin naiset jaksavat juttuaan kehittää.

Minun tehtäväkseni on jäänyt feministisen kysymyksen-asettelun rajaaminen ja ehdollistunut mahdollistaminen siellä, missä sanaa feminismi ei ole valmistauduttu käsittämään talouden piiriin millään tavalla kuuluvana etuliitteenä.

Naisten talouskirja

Aloitan talouspuheen pitoni vastikään ilmestyneen, toimittamani *Naisten talouskirjan* rakenteesta. Muistan kiitollisena Kansan Uutiset –nimistä aviisia, joka otsikoi etusivullaan kirjastamme keskiviikkona 17. tammikuuta vuonna 1 lausuen: ”Naisten talouskirja kyseenalaistaa talouden rakenteen.” Viitataan samalla – tosin ohimennen – ympäristötaloustutkimuksen argumentoimaan keskusteluun erilaisista tavoista ottaa ympäristö huomioon kestäväksi kehitykseksi nimetyn eetoksen mielessä. Toinen minulle mieluinen viite menee kodin taloustieteen suuntaan, jossa on toistamasta päästyä toistettu, vuosisadan verran, ajatusta kodin keskeisyydestä minkään muun talouden muodon ehtona, mahdollisuutena ja ilona.

Tuntemamme makrotalousoopin käsitteellinen ilmeettömyys, luonnollistettu ilmeisyys käyristyy julkisuudessa eteemme ja muotoilee vastaanottavaa yleisöä *selkokielisyyteen naamioidun käännsöngelman* tulkiksi. Tätä ei Naisten talouskirja tee. Teos on sujuvaa luentaa taloustieteen rakenteellisista oletuksista naisen aseman ja feminismien tiedon näkökulmista. Voisiko ongelma olla myös (kansan)taloustieteen opissa tai opillisissa instituutioissa, joiden käsitykset talouden nimiin luettavasta kokemuksesta ovat ehkä sovinistisia, kapeita ja sokeiden pisteiden pimentämiä?

Naisten talouskirja keksi Suomessa liittää feminismien tiedon tekstien työnä taloudeksi ja naiseksi tai mieheksi nimettyjen aiheiden tutkimukseen. Ole hyvä, mene ja opeta, feminismien tietoa talouden tulevaisuuden asiantuntijoille.

Markkinatalouden ajatuksen kirjoittamisesta

Markkinatalouden ideologia kaipaa uudistamista. Tätäkään ei Naisten talouskirja keksinyt. Feministinen taloustiede ajaa feminismien tiedon liittämistä nomologis-deduktiivisen logiikan kokoelmana tunnettuun talouspaatokseen. Suosittelen tuttua radikaalismina tunnetun induktiivisen logiikan suonsilmän ylittämistä, harppausta suoraan syltityhtealle. Pyydän riepottelemaan käsitystä talouden tiedosta regionaalisenä ontologiiana, yhä uusiin aksiologisiin pyykkinarusomitelmiin hirttäytyvinä määritelminä talouden feministisestä toimijasta. Jotta talouden laki saataisiin pakotettua selkää seinää vasten. Jotta raha ymmärrettäisiin hallitsemattomaksi. Jotta talouden tunnetut kansantalousovit voitaisiin avata kansojen varallisuuden vakuudeksi muuratusta oikeellisuudestaan toistelemaan toisenlaista todellisuutta, missä ehtymätön toinen kieltäytyy jakelemasta omastaan. Missä toinen on pistänyt suunsa suppuun. Missä minä en voi ostaa sitä, koska se ei kerro hintaansa. Ei hievahdakaan kaiken maailman varallisuuden maksuksi tarjoamisesta tai lupaamisesta huolimatta. Todella jäää tämä toinen, näyttää ihan feministiltä. Mutta missä se on? Mitä tämä tarkoittaa? Aloittaisimmeko alusta ja katsoisimme kuvia, jotta

sellainenkin tajunta, jossa silmä on ainoa aistisen sanansaattaja saisi materiaalia aivojensa ahmia.

Taloustiede: seksuaalinen fetissi kaiken muun jo saaneelle?

Taloustieteellisen tutkimuksen suhde sukupuolisuuden kysymykseen on selkiintymätön. Feministisen tutkimuksen historia taloustieteellisen tutkimuksen alueella on dokumentoidun todellisuuden peittämää tai unohtamaa. On aika alkaa purkaa talouden tiedoksi kutsutun taloustieteellisen tutkimusinstituution arvovapausteesejä ja niiden edellyttämiin oletuksiin piiloutuvaa käsitystä tiedon sukupuolettomuudesta. Seksikkäämpää alaa kuin talous saa hakea?

Feministisen taloustieteen ehtona ja lainomaisuuden tapaisena kohtalona on toimia feministisen politiikan kautta siinä tiedon todellisuudessa, joka periytyy länsimaisen ajattelun välityksellä. Alan tutkimushaasteena on kehittää vallitsevaa, institutionaalista talousoymmärrystä täydentävä ja luovasti häiritsevä tutkimuksen arki, jota yliopiston on opittava kunnioittamaan, kuuntelemaan ja kutsumaan keskustelukumppanikseen. Ehdottamani sarana monitieteisen taloustutkimuksen tueksi kiertyy tiedon itseidenttisen representaation ongelmaistamisen varaan. Kehittyneempänä tulkintana tarkoittamalleni muotoilulle voin esitellä Jacques Derridan työn ja *différance* –nimen, kirjoittamaan yli ajallisesti lykkäävää ja tilallisesti siirtävää, kirjoitusta metafysiikan nimen korvaavaksi taloudeksi.

Systeemin vähättelevä voima

Feministisen taloustieteen tärkein tehtävä on naisiin ja heitä paikantaviin kysymyksiin kohdistuvan systemaattisen vähätelyn, naisten räikeän vaientamisen ehkäiseminen. Asialistalla seuraa feminiinisen ongelmaistaminen. Tarvitaan käsitteitä, olemisen määreitä, tiedolle nimiä, jotta todellisuuden epätasa-arvoinen rakentuminen ja seksuaalisuuteen kietoutuva leimaaminen olisi mahdollista tulkita ja sulkea keskustelun piiriin. Jotta feminismin periytyvä motiivi saataisiin raukemaan, tarvitaan ajattelua, joka ylittää länsimaisen rationaalisuuden ja tiedon etukäteen ongelmatomiksi oletetut mallimuodot.

Feministinen todellisuus, feminiinisen ideologian todentama paikallisuus on hyvä nimetä. Tehtävä on vaikea ja törmää sekä ideologian että yhteismitallisuuden ehtoihin, samantyyppisen tiedon piiriin saattamisen ongelmaan. Onko feminismi purettavissa tavoitteelleen uskollisena, tasa-arvon nimiin vanovan yhteiskunnallisen todellisuuden piirissä, feminiinisen ideologiaksi? Onko feminiinisen mahdollista säilyttää sille säilytetty, peritty ominaislaatunsa käsitteellisen feminismin piirissä? Pitäisikö näin olla?

Tutkimushaaste on mittava

Tutkimushaaste on mittava. Feminiinisen periytyvä kumppanuus maskuliinisen parina, maskuliinisen tiedostetun toisena, antaa feministiselle tulkinnalle oman kaikkunsa. Miten tahansa feminiinistä yrittää käsitteellistää, feminismi pakottaa feminiinisen itseidenttisen ideologiakäsitteen piiriin. Näin määriteltynä feminismi kadottaa toiseutensa avaaman mahdollisuuden. Itseidenttisenä, itse itselleen läsnäolevana käsiteoletuk-

sena feminISMI syö feminiinisen perimysjärjestyksen jäsenyyksiä. Lepattaa tavoittamattomissa, olla saavuttamaton, eteerinen, ylevä, kaunis, hyvä? Olla feminiininen? Jota ensi sijassa kohdellaan suojeltavan, varjeltavan, kallisarvoisimman tavoin?

Näillä pohdinnoilla on erityistä merkitystä taloustieteellisen tutkimuksen feminisoimisen kannalta. Taloustieteen helimä ja yksinomaisena institutionaalisen totuutenaan toittotama markkinaehtoinen vaihdon talous on omien heikkouksiensa ehdollistamaa. Vaikka markkina toimiikin lupaavana ja hedelmällisenä viljelyalustana minkäläisille tuottotoivoille tahansa, markkinan vaihtoperiaatteeeseen perustuva toiminta-oikeus on erittäin ongelmallinen sukupuolistavan todellisuuden vallitessa. Onko muunlaista todellisuutta olemassakaan? Talouspolitiikan piiriin luettavissa asiaryhmissä?

Läheisyyden sitoma talous

Yleistäen voisi todeta, että taloustieteen markkinaehtoinen historia on valinnut lähtökohdaksen markkinan käsitteen läheisyyden sitoman todellisuuden sijasta. Riittäisikö syyksi tai selitykseksi tapahtuneelle maskuliinisen itse itselleen ottama, aikojen myötä luonnollistunut oikeus nimetä? Viitataan suvereeniin lakiin määritellä minkä tahansa yhteiskunnallisesti nivoutuneen tulkinnan paikka miehuudesta ja miehekkyydestä käsin, jota velvoittavat naisellisen, lapsellisen ja toisen suojeleminen. Jotta kunniallinen julkisuus olisi käsitteenä mahdollinen.

Etäännyttä. Luo lumetta.

Sekä markkina että maskuliininen etäännyttävät todellisuutta ja luovat lumetta, jonka mukaan jossain tuolla, ulkona, on paikka taloudelle, julkiselle, kaikille samanlaiselle todellisuudelle. Ei ole myöhäistä myöntää, että ajatus julkisen samanlaisuudesta on verrattavissa itse perkeleeseen, käsitteenä. Samanlainen julkisuus tekee mediatodellisuudesta ylivertaisen talouden tuomarin, jolle kaikki arvonmääritys on vain ja ainoastaan mahdollista. Jotta vaihdon lain alainen markkina olisi samalla läsnä, muuttamassa arvotuseet määrämiksi, hinnoiksi.

Talouden tutkimuksen kannalta esitetty tulkinta tarkoittaa maskuliinisen markkinakäsityksen todentavan (ja edellyttävän) ajatusta hierarkisesti hallitusta todellisuudesta, jossa minikäänlainen monitahoisuus, läheisyyden ristiriitaisena koettu läsnäolo, voidaan unohtaa ilman vastaväitteitä. Esitetty ratkaisu on metodisesti varmistettu asettamalla taloustieteellisen tutkimuksen oletukseksi sitoutuminen arvovapauden väitteeseen. Se perustuu ajatukseen matemaattisen kuviotodellisuuden läpinäkyvyydestä ja hallittavuudesta. Tämä informaatiota sellaisenaan välittävä media on varmistettu oletuksella, jossa argumentoitu symbolitodellisuus on käsitteellisesti siirretty transsendentaalisen merkitysijän varaan. Talouden lauseet kalisevat lingvistien vartioimassa kopissa.

Mielenkiintoni suuntautuu matemaattisen esittämisen vakiinnuttamiin, institutionaalisen ritualistiikan ehtoihin. Väite matemaattikan läpivalaisemasta elämästä todentuu instituutiossa, joka vaatii jäseniltään sitoumusta, uskoa ja luottamusta paitsi länsimaisen ajattelun perinteen moitteettomuuteen myös matemaattisen lauseavaruuden kattavuuteen. Sen tulee kuvata, selittää ja ongelmaistaa kaikki mahdollinen, mitä

talouden tutkimuksen kannalta ikinä voidaan olettaa tarpeelliseksi tutkia ja sitä tietä väittää.

Positiivistisen tieteen rippeet

Feministinen tutkimus on sanoutunut irti positiivistisen tieteenperinnön riittävydestä lukuisia kertoja. Genevieve Lloyd, Susan Bordo ja Luce Irigaray ovat esimerkkejä tieteen filosofian ja filosofian historiaa tutkineista feministeistä, joiden työstä voi oppia länsimaisen ajattelun ehdoista sen maskuliinista leimautumista toisen, feminiinisen kustannuksella. Femininiininen, ajattelun periytyvänä toisena, tuo mieleen kysymyksen binaarisen todellisuuden ehdoista yleensä. Universaaliksi argumentoidun olemassaolon mahdollisuus on länsimaisen perinteen mukaan sidottavissa binaariin logiikkaan, jossa numeropari 1-0 pelkistyy loppujen lopuksi vastaamaan mielekkyyden kysymykseen missä ja milloin tahansa. Metafyysiseen binaarisuuteen sidottu feminiinisyiden tulkinta tarkoittaa toiseksi asetetun pyyhkiytymistä pois, kun aletaan puhua olevasta, sen totuudesta ja sisällöstä. Femininiinisydestä tulee ohimenevä toinen, maskuliinisen halun, katseen tai unen kohde. Selityksiä riittää miehen dekonstruktiota odotellessa. Naisen objektivoiminen ja väsymätön läpivalaisu on erityisen silmiinpistävää sekä taiteen tutkimuksen että psykoanalyysin historiassa.

Miten feministinen pitäisi tulkita talouden tutkimuksen tukena, täydennyksenä, kumppanina tai kohteena? Ehdotan feministisen taloustieteen piiriin sulkeutuvan tutkimuksen lähestymistavaksi feministisen politiikan harjoittamista siellä, missä taloustieteellisen matematiikan valtamerellä surffaavat kollegat ovat ainoa seura. Kollegiaalinen yhteys institutionaalisen matematiikkapuheen varassa tarkoittaa elämän pelkistymistä binaarisen metafysiikan varjostamaan tosiolevan totuuteen ja sen peittämän toiseuden radikaaliin olemattomuuteen. Ei mitään, ei ketään, ei kukaan jää auttamatta puheen ulkopuolelle, logosentrisen ajatuksen tavoittamattomiin.

Toinen on?

Toinen on. Siitä ei yli päästä vaikka se ei missään näy, kuulu tai toimi. Toinen tuntuu. Toinen on länsimaisen ajattelun kaaren periytyvä varjo, jonka oleva ykkönen sijoittaa omaksi haamukseen ajattelun perinteen rakenteellisten ehtojen oikeuttamana, velvoittamana, huomaamattaan pakottamana. Koska toista ei näy, sen oleminen jää ratkaisematta. Toista ei ole eliminoitu länsimaisen ajattelun varassa. Se on painettu metafyyssisen tiedon ehdon taustalle, nollaksi nollien joukkoon.

Feministisen taloustieteen haasteena ja tuliaisina moniteisellemä taloustutkimukselle on tuon haamun nostaminen sijoiltaan, sen itse identtistä subjektiaan saavuttamattoman, ratkaisemattoman, omaehtoisen kirjoittautumisen oikeuttaminen. Ehdotan paikantumisen ongelmaistamista kaikelle sille, mitä taloustiede on tottunut pitämään omana ilmiönään, selviönä, jolle matemaattinen mallikone rouskuttaa itsensä oloisia kuvia niin kuin paremmasta ei olisi väliä.